

Translating Harry Potter

Wizards with words ensures one passage resonates in 13 languages

Literary translation involves endless choices, weighing up whether to privilege meaning over music, rhythm over rules of grammar, the spirit rather than the letter of the text. A translated work is a separate creation and can reflect the spirit and intentions of the original while having its own distinctive and coherent 'voice', writes Ros Schwartz.

A translation can be deemed successful if it evokes a similar response in the reader to that of the reader of the original language. Translating poetry and puns is the ultimate challenge, exemplified by this excerpt from Harry Potter. Here, sense is clearly secondary to rhyme and rhythm and the translators have chosen solutions that have a cultural resonance for their readers.

Reproduced by kind permission of TransLittérature, the journal published jointly by the Association des traducteurs littéraires de France (ATLF) and the Assises de la traduction littéraire en Arles (ATLAS). This article was first published in TL 24, winter 2002, Paris.

Ros Schwartz is Chair of CEATL, the European Council of Literary Translators Associations.

The sphinx sat down upon her hind legs, in the very centre of the path, and recited :

*'First think of the person who lives in disguise,
Who deals in secrets and tells naught but lies.
Next, tell me what's always the last thing to mend,
The middle of middle and end of the end ?
And finally give me the sound often heard
During the search for a hard-to-find word.
Now string them together, and answer me this,
Which creature would you be unwilling to kiss ?'*

[...] 'Spy... er ... spy ... er', said Harry, pacing up and down himself. 'A creature I wouldn't want to kiss ... a spider !'

J.K. Rowling, *Harry Potter and the Goblet of Fire*, Bloomsbury, London, 2000, pp.546-547

такой стих :

*Мой первый слог проворней всех слывет по праву –
Он очень быстр, на руку, ногу и расправу ;
Второй мой слог есть плод окружности решений –
Ее с диаметром законных отношений.
Мой третий слог – абстрактно названный мужчина –
Ни цвета кожи, ни фамилии, ни чина.
Сложив их вместе, существо ты образуешь,
Какое ты скорей умрешь, чем поцелуешь.*

[...] – Так, значит, первый слог быстр, то-есть скор... так-так... Скор... он... Скор... он, повтоял Гарри, меряя шагами дорожку. Существо, которое я не хотел бы поцеловать – Скорпион !

J.K. Rowling, *Garri Potter i kubok ognia*, Russian translation under the supervision of M. D. Litvinova, Rosman-press, Moscow, 2002, pp.570-571

Le sphinx s'assit sur ses pattes de derrière, au milieu du chemin, et récita ces vers :

*D'abord, pense au premier de ce qu'il faut apprendre
Lorsque l'on ne sait rien à l'âge le plus tendre.
Ensuite, dis-moi donc ce que fait par naissance
Celui qui, au palais, a élu résidence.
Enfin, pour découvrir la dernière donnée
Il suffit de la prendre à la fin de l'année.
Tu connaîtras ainsi la créature immonde
Que tu n'embrasserais vraiment pour rien au monde.*

[...] – A-règne... année... je ne voudrais pas embrasser une a-règne... Oui, c'est ça, à la fin de l'année, il y a « ée »... *Araignée !*

J.K. Rowling, *Harry Potter et la coupe de feu*, French Translation by Jean François Ménard, Gallimard, Paris, 2000, pp.561-562

La spinge sedette sulle zampe posteriori, proprio al centro del sentiero, e recitò :

*La mia prima è la terza di passione,
e tre ne vuole di sottomissione,
la seconda è colei che, amica o amante,
del cuore è la compagnia costante,
la terza è un albero dalla chioma folta,
nobile ramo di foresta incolta.
Ora unisci le tre e dimmi, o tu, viandante:
nero, sei zampe, sporco e ripugnante,
veramente baciario è cosa grama.
Sai ora dirmi come esso si chiama?*

[...] "Nero... ripugnante... Un ragno? No, quello di zampe ne ha otto... Un insetto... baciario è cosa grama... Ma sì! Se l'albero è il faggio... *Scarafaggio!*"

J.K. Rowling, *Harry Potter e il calice di fuoco*, Italian translation by Beatrice Masini, Salani Editore, Milan, 2001, pp.535-536

Sfinxen satte sig ner på bakbenen, mitt på stigen, och deklamerade:

*Tänk först på nån som ibland bergen bor
Och klampar fram, hemsk och förfärligt stor.
Säg sen, vad föregår en rock, som snurrar runt
Och ger dig utav garn en vacker bunt?
Det sista är utav det hela bara en
Lägg till de andra två, och svara sen,
Vad är det för ett djur du känner, som
Du aldrig skulle vilja krama om?*

[...] Vad går före en rock, som snurrar runt... nu vet jag, det måste vara spinn... en spinnrock! Jätte... spinn... del, en *jättespindel!*

J.K. Rowling, *Harry Potter och den flammande bägaren*, Swedish translation by Lena Fries-Gedin, Tiden, Stockholm, 2001, pp.647-648

Die Sphinx ließ sich mitten auf dem Weg auf die Hinterbeine nieder und sprach :

*"Erst denk an den Menschen, der immer lügt,
der Geheimnisse sucht und damit betrügt.
Doch um das Ganze nicht zu verwässern,
nimm von dem Wort nur die ersten drei Lettern.
Nun denk an das Doppelte des Gewinns,
den Anfang von nichts und die Mitte des Sinns.
Und schließlich ein Laut, ein Wörtchen nicht ganz,
das du auch jetzt von dir selbst hören kannst.
Nun fügt sie zusammen, denn dann wirst du wissen,
welches Geschöpf du niemals willst küssen."*

[...] "Spi ... ähm ... ne", sagte Harry, den Weg auf und ab schreitend. "Ein Geschöpf, das ich nicht küssen möchte ... *eine Spinne!*"

J.K. Rowling, *Harry Potter und der Feuerkelch*, German translation by Klaus Fritz, Carlsen Verlag, Hamburg, 2000, pp.657-659

Sfinksen satte seg på bakbeina midt på stien og messet:

*«Først: Det blotteste dun og den bitreste galle
og nesten de dyreste løfter av alle.
Så: Hva åpner og ender i kakling og snakk,
hvor starter all kunnskap, hvor slutter all takk?
Sist: Hvor går din vei til den høyeste topp,
og hva ender den med, hvis du gjør et hopp?
Tre spørsmål. Til sammen et vesen du helst
ikke kysser – si svaret, og du er frelst!»*

[...] «Hopp ender med opp!» sa Harry «Og eder... æh... edder...» Nå travet han fram og tilbake, han og. «Et vesen jeg helst ikke vil kysse... en... edderkopp!»

J.K. Rowling, *Harry Potter og Ildbegeret*, Norwegian translation by Torstein Bugge Høverstad, Damm N W & Søn, Oslo, 2001, pp.556-557

Sfinga se je postavila sredi poti, sedla na zadnje tace in zrecitala:

*“Premisli najprej, kaj nosi vse v hiši vsaki –
brez tega nadstropje bi zgradili le bedaki.
Potem povej mi, s čim čuga se konča,
kako začne se galij, agape pa je sreda.
Na koncu odgovora pa naj stoji beseda,
ki izrečemo jo, kadar komu kdo kaj da.
Poveži zdaj vse troje, da dobiš ime živali,
katero vsi poljubiti bi se bali.”*

[...] “Pod – na... pod – na...” je ponavljal Harry, ki je zdaj sam korakal od ene do druge žive meje. “Žival, ki je ne bi hotel poljubiti... Pod – na... Podgana!”

J.K. Rowling, *Harry Potter in ognjeni kelih*, Slovenian translation by Jakob J. Kenda, EPTA, Ljubljana, 2001, pp.528-529

De sfinx ging midden op het pad op haar achterpoten zitten en zei:

*‘Denk aan iemand die van vermommingen leeft,
Die altijd moet liegen en geheimen doorgeeft.
Wat draaglijk slecht maakt en doemlijk tot straf,
Trek je vervolgens van dat eerste woord af.
Geef me als laatste de klank die je hoort,
Als je meer maakt van één naam of één woord.
Voeg die drie dingen samen en zeg me dan gauw,
Welk schepsel je niet graag een zoen geven zou.’*

[...] ‘Dus dat is samen een schepsel dat ik niet zou willen zoenen,’ zei Harry, die zelf ook begon te ijsberen. ‘Spion... min “on”... plus “n”... is ...een spin!’

J.K. Rowling, *Harry Potter en de vuurbeker*, Dutch translation by Wiebe Buddingh, De Harmonie, Amsterdam, 2000, pp.546-547

Sfinksi istahti takajaloilleen täsmälleen keskelle polkua ja lausui:

*“Ensin mieti, mikä aina seuraa päivää, valoa sen,
mikä lankeaa yötä ennen, edellä pimeyden.
Nyt kerro, miten lamppu syttyy, välähtää salama,
tapahtuu se millä kiire on kamala.
Vielä nappaa alusta pois tavu viimeinen
ja lopun lopusta kirjain yksinäinen.
Kun jollain osaat sitoa yhteen tulokset,
jo vastaan: Mitä otusta pussaamaan suostu et?”*

[...] “Hämä... äkki... hämä... hoo!” Harry huudahti kävellessään vuorostaan edestakaisin. “Otus jota ei tee mieli pussata... hämähäkki!”

J.K. Rowling, *Harry Potter ja liekehtivä pikari*, Finnish translation by Jaana Kapari, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Keuruu, 2001, pp.660-662

Sfinga se posadila přesně uprostřed stezky na zadní tlapy a přednesla mu ji:

*„Nejdřív si vzpomeň kdo nejdív se honosí,
a i když pozbyl čárku, se jako duha skví.
Hned nato doprostřed to slůvko najít zkus,
na které zataví koně a pak i vůz.
Nakonec poslouží ti jediná slabika:
když zbledne velká hvězda, zůstane hvězdička.
Spoj ty tři navzájem a zvlášť, zda dál smíš jít:
kterého z živých tvorů bys nechtěl políbit?“*

[...] „Páv... ka... a má to být bez čárky... pav... ka...“ říkal si Harry a teď také přecházel sem tam. „Jaké živé stvoření bych nechtěl políbit... pavouka!“

J.K. Rowling, *Harry Potter a ohnivý pohár*, Czech translation by Vladimír Medek, Albatros, Prague, 2001, pp.492-493

A esfinge sentou-se nas patas traseiras, mesmo no meio do caminho e recitou:

*Pensa no que é essencial à vida
que apesar de forte nunca te intimidou
Mas a palavrinha bem antes do nome
de Ginny, de Cho e de Hermione
E que uma artimanha vai finalizar
Um bicho que não querias beijar.*

[...] – Ar... nha... nha – murmurava Harry sem sair dali. – Uma criatura que eu não queria beijar... *uma aranha!*

J.K. Rowling, *Harry Potter e o Cálice de Fogo*, Portuguese translation by Isabel Fraga, Isabel Nunes and Manuela Madureira, Editorial Presença, Lisbon, 2000, pp.509-510

Esfingea atzeko hanka gainean eseri zen, bidearen erdi-erdian, eta honela errezitatu zion :

*Bi zati ia berdinez osaturiko hitza,
hortxe duzu zuk nire enigmaren giltza;
asmatu nahi baduzu bigarren zatia
har iezaiozu berea duen arma
eta lehen zatira eraman erreplikata;
ia asmatu duzu enigmako piztia.
Biak batera jarri eta eman orain erantzuna:
Zein animalia da musukatu nahi ez duzuna ?*

[...] – ... arma... arma... – esan zuen Harryk, orain bera zebilelarik batera eta bestera – ... musukatu nahi ez dudana piztia... *armiarma!*

J.K. Rowling, *Suaren kopa*, Basque translation by Iñaki Mendiguren, Elkar, Donostia, 2002

La esfinge se sentó sobre sus patas traseras, en el centro mismo del camino, y recitó:

*Si te lo hiciera, te desgarraría con mis zarpas,
pero eso sólo ocurrirá si no lo captas.
Y no es fácil la respuesta de esta adivinanza,
porque está lejana, en tierras de bonanza,
donde empieza la región de las montañas de arena
y acaba la de los toros, la sangre, el mar y la verbena.
Y ahora contesta, tú, que has venido a jugar:
¿a qué animal no le gustaría besar?*

[...] Y si me lo hace, si se da maña, no, si me araña... ¿qué animal no me gustaría besar?
– La araña!

J.K. Rowling, *Harry Potter y el cáliz de fuego*, Spanish translation by Adolfo Muñoz García and Martín Azofra, Publicaciones y Ediciones Salamandra, Barcelona, 2001, pp548-549